

Waar is de Almachtige gebleven?

Naast algoedheid en alwetendheid wordt traditioneel aan God ook almacht toegeschreven. Wat heeft die goddelijke almacht echter te betekenen?

Christof BOUWERAERTS

De hedendaagse theologie lijkt – soms luidruchtig, soms stilletjes – afscheid te hebben genomen van Gods almacht. Als God ooit al almachtig was, dan heeft Hij die almacht goeddeels overgedragen op de mens, zo lijkt het wel. Het is aan de mens om ziekten tegen te gaan, rampen te voorkomen, welvaart te brengen en honger te bannen. Tegelijk lijkt God vaak niet te kunnen of willen ingrijpen bij onheil. Hoe kunnen we de almacht van God dan wel begrijpen?

Uit gebrek aan alwetendheid zoeken we hulp bij twee theologen die op grond van ervaringen in een ander werkveld een boompje kunnen opzetten over Gods almacht. Erik Buys is godsdienstleerkracht aan het Sint-Jozefscollege in Aalst en auteur. Koen De Fruyt bouwde een loopbaan uit in de zorgpastoraal en is momenteel diensthoofd identiteit bij de broeders van Liefde.

– Wat roept dat klassieke beeld van de almachtige God bij u op?

Erik Buys • Het doet me allereerst denken aan een aloude religieuze reflex: wanneer iets verkeerd loopt of onheil toeslaat, dan wil dat zeggen dat de hemel kwaad is en moet gepaaid worden met offers. God of goden bestieren de wereld, hebben de touwtjes strak in handen. In een onzekere en onvoorspelbare wereld kunnen mensen mee controle uitoefenen door te maken dat ze die goddelijke machten gunstig stemmen. Dat soort denken is de grondslag van de oude

heidense religies. Macht, controle, regels en manipulatie staan erin centraal.

Nu bestaat er ook een interpretatie van het christendom waarin dat denken ten top wordt gedreven. Daarbij heeft God alle redenen om ons, zondige mensen, te straffen, tenzij we het juiste offer brengen. Alleen God zelf kan, in zijn genade, dat offer aanleveren: zijn eigen Zoon. Welnu, als dat het christendom is, dan kan ik geen christen zijn. Dat is een sadistische God, die bovendien nog welbehagen schept in het lijden van zijn Zoon.

Koen De Fruyt • Die controledrang projecteren we tegenwoordig wat minder op God, maar des te meer op onszelf, bijvoorbeeld in onze overmatige focus op regelgeving. Nu, wat God betreft, hoe ouder ik word, hoe moeilijker ik het heb met beelden die wij van Hem maken. Met

die hele offerlogica en met het beeld van een almachtige God in het bijzonder had ik hoe dan ook nooit voeling. Mijn wortels liggen in de bevrijdingstheologie. Daarin kon ik die almachtige geen plaats geven. God wiste immers het aangedane onrecht niet zomaar uit. Ook nadien, als pastor in de geestelijke gezondheidszorg, kon ik daar niks mee aanvangen in mijn gesprekken met lijdende mensen.

Erik Buys • Eigenlijk is dat klassieke beeld, hoewel het blijft opduiken, tweeduizend jaar geleden al ontmaskerd aan het kruis. De mensen die de gekruisigde Jezus bespotten, drukken dat trefend uit: „Als Hij de zoon van God is, dat Hij zichzelf redt” of „Anderen heeft Hij gered, maar zichzelf redden, kan Hij niet.” Door te sterven aan het kruis, als een machteloze, veegt Jezus dat machtsbeeld van de tafel.

– Wat kregen we er dan wel voor in de plaats?

Erik Buys • Aan het kruis openbaart God zich als Liefde. Liefde betekent juist dat je geen controle hebt, geen macht uitoefent en al zeker niet manipuleert. En inderdaad, God grijpt niet in om de dood van een geliefde te verhinderen. Echter, mijn verdriet verhindert mij niet om die geliefde voort lief te hebben. Waarom? Omdat het verdriet net ontspruit aan de liefde

die er tussen ons was. En die liefde verwijst naar God, zoals Hij zich openbaarde in Jezus.

In de parabel van de verloren zoon blijkt dat duidelijk. De zoon keert uit ellende terug naar zijn vader, maar die ligt daar niet wakker van. Hij vergeeft hem en verheugt zich in zijn terugkeer. Daarin zit volgens mij de almacht van God: de Liefde die God is, geeft zich voluit, onafhankelijk van de afloop. De Liefde berekent niet. Jezus weigert deelname aan de machtsstrijd. De liefde die het leven van zowel Romeinen als Joden behoedt voor burgeroorlog, is springlevend aan het kruis. De poging om Jezus' wezen te offeren faalt. Aan het kruis belichaamt Hij leven gevende Liefde.

Koen De Fruyt • Dat doet me denken aan een uitdrukking die me al bijblijft sinds mijn studententijd: „Gods weerloze overmacht.” Er is geen machtig ingrijpen, maar wel een voortdurend appel tot goedheid. Dat leefde Jezus voor, mateloos. Je kunt dat appel in de wind slaan of de boodschapper ervan uit de weg ruimen, maar toch steekt het altijd weer de kop op, op het niveau van de persoonlijke ontmoetingen, maar net zo goed op het niveau van de samenleving. Het is weerloos en toch krijg je het nooit kapot. En om aan te sluiten bij wat gezegd werd over

die offerlogica en dat zondeden, als het over de almachtige God gaat: van de Amerikaanse theoloog Matthew Fox leerde ik dat er vóór 'erfzonde' al 'erfzegen' is. We zijn bestemd, geroepen zowel als in staat tot het goede. Dat kwetsbare appel wordt voor mij ultiem heel sterk verbeeld in de piëta, in de 'nutteloze', maar o zo waardevolle zorg voor de gestorvene.

„De God van Christus wordt gekenmerkt door een weerloze overmacht”

Koen De Fruyt

– Kunnen we dan nog een plaats geven aan God als de schepper die de kosmos handhaaft?

Koen De Fruyt • Bedenk wel dat het eerste scheppingsverhaal in de Bijbel een gedicht is, bedoeld om het volk Israël in ballingschap te bemoedigen. Het beeld van de duisternis en de chaos waarin licht en orde komt, is dan ook erg hoopgevend. In die donkere realiteit klinkt een leven gevend woord van vertrouwen. Dat roept ook het beeld op van God als baarmoeder. Dat is een leven gevende ruimte. God trekt zich terug om ruimte te maken voor anderen. God heeft ons geschapen en met de schepping zelf gaf Hij ons de ruimte om er zelf iets van te maken, met het risico om het te verknoeien.

Erik Buys • Of denk aan hoe je als ouder je kind kunt opvoeden. Probeer je het te boetseren en in een bepaalde richting te manipuleren, of help je het zichzelf te ontdekken? Dat is inderdaad een soort terugtrekking. De liefde maakt dat de andere er kan zijn. Dat staat in schril contrast met een ouder die zijn kind ziet als een middel om zijn eigen leven zin te geven. Tegenover een scheppende activiteit uit machtsdrang staat een scheppende activiteit die leven geeft. Daarbij bouwt God eigenlijk een stuk onzekerheid en onwetendheid in. Kijk, dat is opnieuw die liefde die niet berekent, die de afloop niet kent en dus geen garanties heeft.

– En wat doen we met het geloof dat God een plan heeft voor elk van ons en voor de schepping?

Erik Buys • Ik geloof niet dat elke tegenslag te maken heeft met een zogenaamd plan van God. Dat is weer die controledrang. Als God Liefde is, dan zijn we geroepen tot vrijheid. Een alcoholverslaafde die gehoorzaamt aan de stem die het beste met hem voorheeft, wordt vrij om op een verantwoordelijke manier zelf allerlei plannen te maken. Dat is het 'plan' van de liefde.

Koen De Fruyt • Die gedachtegang volg ik best. Alleen houd ik niet zo van die term 'plan'. Laten we dan liever spreken over een droom of een visioen. Plannen dienen om een visioen te realiseren, maar zijn een stuk minder beweeglijk dan het visioen dat erachter steekt.

Tussen strenge beheersing en tedere koestering. Of behelst Gods relatie tot de wereld net beide aspecten? © Image Select